

CORINE HÖRMANN

In deze digitale tijd is een gewone opwindwekker al een gadget geworden. En over een paar jaar behoort ook de wegenkaart tot de verzameling overblijfselen uit een vroeger, analoog tijdperk. Maar zoals de koffergrammofoon wordt gekoesterd als een bijna dierbare herinnering met kenmerkende eigenschappen, zo heeft de aloude, klassieke barietdruk in de fotografie een toekomst! In weerwil van de onstuitbare opmars van nieuwe technieken, zijn er telkens weer bewegingen in omgekeerde richting. Er is daarbij soms sprake van nostalgische, op bewondering voor het ambachtelijke gestoelde overwegingen. Of vanuit idealisme beleden herscholing en instandhouding van vaardigheden die verloren dreigen te gaan. Dat is bij pinhole-fotografie niet het geval. Het principe ervan is zo basaal en de uitvoering ervan zo eenvoudig, dat teloorgang van kennis en kunde niet aan de orde is.

Desondanks heeft pinhole-fotografie toch in de loop der geschiedenis van het medium fotografie zowel fotografen als kunstenaars geboeid. Het uitgangspunt van pinhole (beter bekend als camera obscura) is volgens wetenschappers al zo'n zeventiende eeuw bekend. In het kort werkt het principe als volgt: in een donkere ruimte zit aan één kant een gaatje en hierdoor wordt het buitenbeeld (indien lichter dan in de gesloten ruimte) op de tegenovergestelde binnenwand geprojecteerd. De werking van deze lichtval is door Aristoteles beschreven en eeuwen later door Leonardo da Vinci vergeleken met het functioneren van het menselijke oog. Echte bekendheid in onze tijd kreeg de camera obscura in de Renaissance. Nog niet als fotografie (die immers pas in de eerste helft van de 19e eeuw wordt uitgevonden), maar als reproductie op een (glazen) achterwand van een voorstelling, die kan worden overgetekend en als voorbeeld kan dienen voor een tekening of schilderij. In deze context staat met name Johannes Vermeer (1632-1675) als gebruiker van de camera obscura geboekstaafd.

Door het ontbreken van een lens is het pinhole-beeld volledig scherp. In termen van fotografie: er is geen scherpte-diepte. Dat heeft er mede toe geleid dat de pinhole-fotografie gedurende de eerste vijftig jaar na de uitvinding van de fotografie geen geliefd genre was. Fotografie, als een nieuwe mogelijkheid van beeldende kunst, liet zich zeker in de beginjaren vooral leiden door de composities en lichtnuanceringen van de schilderkunst, in de geschiedenis van de fotografie zelfs treffend als het picturalisme beschreven. Tal van varianten daarop ontstonden en verdwenen. Wat bleef was in hoofdlijnen de bewondering voor het schilderachtige in de fotografie als pendant van de pure registratie. De beoefenaars van de documentaire registratie, in ultieme vorm dus pinhole-fotografie, beleefden in bepaalde perioden opflakeringen van belangstelling, zij het veelal in beperkte mate en in kleine kring.

Eind jaren tachtig van de vorige eeuw organiseerde het Fine Arts Museum of Long Island (New York) een grote, internationale tentoonstelling van eigentijdse pinhole-fotografie. Verrassend van dit overzicht was vooral de veelzijdigheid van onderwerpen die hier zichtbaar werd. Landschap is bijna per definitie het thema van pinhole-fotografie, omdat het principe lange opnametijden vergt en bewegende elementen als 'storend' kunnen worden ervaren. In New York werd duidelijk dat kunstenaars zich van de beperkingen niet veel (meer) aantrekken en van de nood zelfs een deugd maken. Corine Hörmann was in haar pinhole-foto's aanvankelijk vooral op zoek naar 'sfeer', het mysterieuze, bijna decor-achtig omsloten gevoel. Dit soort beelden lijkt voort te komen uit haar eerste aanzet tot beeldend vormen. Ze studeerde namelijk theatervormgeving (Minerva, Groningen), deed fotografie als bijvak, stapte daar naar toe over en studeerde er in 1998 in af. Al tijdens haar studie raakte ze in de ban van pinhole-fotografie.

In 1996 bouwde Hörmann haar eigen pinhole-camera tijdens een studiereis naar Lapland; ze werkt nog altijd met deze (kartonnen) doos met een gaatje van 0,3 mm, voorzien van een klepje om het gaatje af te kunnen sluiten na de belichting. Ze gebruikt (in plaats van lichtgevoelig fotopapier dat doorgaans bij pinhole wordt toegepast) 4 x 5 inch vlakfilmnegatief om mooie vergrotingen te kunnen maken. De landschappen (bij voorkeur natuurgebied) die ze in beeld brengt, zijn de weerslag van haar associaties die zo'n naturomgeving bij haar oproept. Haar nieuwste werken, een tiental grote werken van het formaat 90 x 70, zijn meer bepaald: 'sporen van vogels'. "Als je buiten bent, voel je als het ware de aanwezigheid van vogels." Het zijn beelden - ontdaan van alle overtuiging - met een bijna verborgen magie.

*Corine Hörmann, Pinhole photography, Flatland Galerie, Utrecht, 1/m 6 mrt
Woensdag 1/m zaterdag 12-17 uur.*

PINHOLE PHOTOGRAPHY

Corine Hörmann, 'Footprint 2'

Corine Hörmann, 'Crystal Feathers'

Corine Hörmann, 'The Sparrows'

Corine Hörmann, 'Secret Relief'

Corine Hörmann, 'Jellyfish Blues'